The State Studies Quarterly (2026), 12(46), 185-221
doi: 10.22054/tssq.2025.77094.1476

Interrelationships Between Institutions and Cognitive Rules and Their Impact on Political Legitimacy: A Case Study of the 1979 Iranian Revolution

Ali Nanvayi[1] Mohammad Bagher Khorramshad[2]

[1] PhD Student, Department of Political Science, Faculty of Political Science and Law, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
[2] Professor, Department of Political Science, Faculty of Political Science and Law, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
Corresponding author: Ali Nanvayi; Email: nanvayi.ali@gmail.com

(Received: 06/12/2023 - Accepted: 17/05/2024)

Extended Abstract

Introduction

The relationship between institutions and cognitive rules is a central issue in contemporary political analysis. Institutional theories usually emphasize formal organizations and governance structures, whereas cognitive institutionalism highlights the role of shared beliefs, values, and mental frameworks in shaping political legitimacy. Political legitimacy depends not only on institutional performance but also on the compatibility between institutional arrangements and dominant societal beliefs. When this compatibility weakens, legitimacy declines and the possibility of institutional transformation increases. The Iranian Revolution of 1979 provides an important case for examining this interaction. During the Pahlavi regime, rapid modernization, political centralization, and state-led secularization transformed the institutional structure of Iran. However, these reforms increasingly conflicted with the prevailing cognitive rules of large segments of society, particularly religious values and traditional norms. As a result, the regime's political legitimacy gradually eroded, while alternative

How to Cite: Nanvayi, A., & Khorramshad, M. B. (2026). Interrelationships Between Institutions and Cognitive Rules and Their Impact on Political Legitimacy: A Case Study of the 1979 Iranian Revolution. *State Studies*, 12(46), 185-221. https://doi.org/10.22054/tssq.2025.77094.1476

State Studies Journal © 2015 by Allameh Tabataba'i University is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International.

cognitive frameworks based on Islamic governance, anti-Westernism, and social justice gained wider acceptance. Although many studies have analyzed the Iranian Revolution from economic, sociological, or historical perspectives, fewer have investigated the reciprocal relationship between institutions, cognitive rules, and political legitimacy within a single analytical framework. This study addresses that gap.

The study aims to explain how the interaction between institutions and cognitive rules affected political legitimacy and contributed to the occurrence of the Iranian Revolution. It seeks to identify the mechanisms through which institutional arrangements shape cognitive rules, how cognitive rules influence institutional change, and how the compatibility or incompatibility between them affects political legitimacy.

Methodology

This research employs a qualitative, interpretive, and analytical approach. Data were collected from historical documents, academic books, scholarly articles, constitutional texts, and political records. The analysis is informed by cognitive institutionalism and political legitimacy theory. The study examines four dimensions: the institutional structure of the Pahlavi regime; the cognitive rules promoted by the regime, including secularism, nationalism, and Western-oriented modernization; the emergence of alternative cognitive rules centered on Islamic political thought and revolutionary ideology; and the interaction between institutional transformation and cognitive change before and after the revolution. The qualitative approach allows a comprehensive examination of historical processes, ideological transformations, and institutional evolution.

Findings

The findings show that political legitimacy is strongly influenced by the degree of alignment between institutions and cognitive rules. The institutional structure of the Pahlavi regime was characterized by centralized authority, concentration of power in the monarchy, extensive security institutions, and limited political participation. While these institutions promoted economic modernization, they increasingly failed to accommodate religious values, cultural diversity, and social demands. At the same time, the regime promoted cognitive rules emphasizing secular nationalism, Westernization, and royal authority. These cognitive rules gradually lost social acceptance. Economic inequalities, political repression, perceived corruption, and cultural tensions widened the gap between institutional practices and dominant societal beliefs, leading to a crisis of political legitimacy. During the revolutionary period, new cognitive rules became increasingly influential. Islamic governance, the doctrine of *Wilāyat al-Faqīh*, anti-Western discourse, revolutionary activism, and social justice formed an alternative cognitive framework that provided ideological

coherence for revolutionary mobilization. Following the revolution, major institutional transformations accompanied cognitive change. The monarchy was abolished and replaced by the Islamic Republic, whose institutional structure integrated religious authority into formal political institutions. Organizations such as the Guardian Council and the Assembly of Experts institutionalized the dominant cognitive rules of the new political order. The study therefore demonstrates that the establishment of the Islamic Republic represented not only a change of regime but also a simultaneous transformation of both institutional structures and cognitive rules.

Conclusion

The interaction between institutions, cognitive rules, and political legitimacy offers a comprehensive explanation for revolutionary political transformation. The collapse of the Pahlavi regime resulted from the growing divergence between its institutional arrangements and the dominant cognitive rules of Iranian society. Conversely, the initial legitimacy of the Islamic Republic was strengthened by the alignment between newly established institutions and widely accepted revolutionary beliefs. The study argues that neither institutions nor cognitive rules alone can fully explain major political transformations. Revolutionary change occurs when existing institutions lose cognitive support while competing cognitive rules become sufficiently institutionalized to provide an alternative basis for political legitimacy. This framework contributes to the broader literature on cognitive institutionalism by showing that political legitimacy is produced through the continuous interaction between institutional arrangements and cognitive rules, and it may be applied to the analysis of regime stability and institutional change in other political contexts.

Keywords: Cognitive Rules, Institutions, Political Legitimacy, Iranian Revolution, Pahlavi Regime, Islamic Republic, Institutional Change.

فصلنامهٔ دولت‌پژوهی
سال دوازدهم، شمارهٔ ۴۶، تابستان ۱۴۰۵، ص ۱۸۵-۲۲۱
DOI: 10.22054/tssq.2025.77094.14766

روابط متقابل نهادها و قواعد شناختی و تأثیر آن بر مشروعیت سیاسی؛ مطالعه موردی: انقلاب ۱۳۵۷ ایران و تغییر حکومت از پهلوی به جمهوری اسلامی

علی نانوای[۱] و محمدباقر خرمشاد[۲]

[۱] دانشجوی دکتری علوم‌سیاسی (جامعه‌شناسی سیاسی) دانشکده علوم‌سیاسی و حقوق دانشگاه علامه‌طباطبائی، تهران، ایران
[۲] استاد علوم‌سیاسی دانشکده علوم‌سیاسی و حقوق دانشگاه علامه‌طباطبائی، تهران، ایران
نویسنده مسئول: علی نانوایی؛ Email: Nanvayi.ali@gmail.com
(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۵- تاریخ تصویب: ۱۴۰۳/۰۲/۲۸)

چکیده

تأثیر متقابل بین نهادها و قواعد شناختی در شکل دادن به مشروعیت سیاسی، جنبه‌ای محوری و در عین حال پیچیده در درک تحولات سیاسی است. این مقاله به بررسی این رابطه پیچیده در چارچوب تحولات سیاسی ایران –از سلطنت پهلوی تا ظهور جمهوری اسلامی– می‌پردازد و پویایی‌های دگرگون‌کننده و پیامدهای آن را آشکار می‌کند. این تحقیق در هسته خود به دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است: روابط متقابل قواعد شناختی و نهادها، چگونه با اثرگذاری بر مشروعیت و تحولات سیاسی، موجب انقلاب اسلامی ایران شد؟ پاسخ به این سؤال به درک عمیق‌تر فرآیندها، رفتارها و پویایی‌های سیاسی رخ داده در انقلاب کمک می‌کند. هدف این تحقیق بررسی نحوه تعامل قواعد شناختی با ساختارهای نهادی و ارتباط آن با مشروعیت سیاسی و همچنین درک پیچیدگی‌های تحولات سیاسی و وقوع انقلاب است. روش این پژوهش کیفی و تفسیری-تحلیلی است. تحلیل با ترسیم ساختار نهادی ذیل حکومت پهلوی آغاز می‌شود که از ویژگی‌های آن، اقتدار متمرکز و تحمیل قواعد شناختی سکولار و غرب‌گرا است. این پس‌زمینه،

استناد به این مقاله: نانوایی، علی و خرمشاد، محمد باقر. (۱۴۰۵). روابط متقابل نهادها و قواعد شناختی و تاثیر آن بر مشروعیت سیاسی: مطالعه موردی انقلاب ۱۳۵۷ ایران، *فصلنامهٔ دولت‌پژوهی*، *۱۲(۴۶)*، ۱۸۵-۲۲۱. DOI: https://doi.org/10.22054/tssq.2025.77094.1476

State Studies Journal © 2015 by Allameh Tabataba'i University is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International.

بستر را برای درک فرسایش مشروعیت ناشی از نارضایتی‌های عمومی، نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی و به حاشیه رانده شدن ارزش‌های سنتی و میل اجتماعی برای تغییرات دگرگون‌کننده فراهم می‌کند. در میان نارضایتی‌های اجتماعی، انقلاب اسلامی به‌عنوان نقطه عطفی ظهور کرد که هم چارچوب‌های نهادی و هم قواعد شناختی را تغییر می‌دهد. ماهیت دگرگون‌کننده تغییرات قواعد شناختی در این دوره در شکل‌دهی برداشت‌ها از مشروعیت سیاسی بسیار مهم است. این چکیده دریچه‌ای به تعامل پویا بین ساختارهای قدرت، باورهای اجتماعی و تکامل پارادایم‌های حکمرانی ارائه می‌دهد.

واژگان کلیدی: قواعد شناختی، ساختار نهادی، مشروعیت سیاسی، انقلاب اسلامی ایران، جمهوری اسلامی ایران، حکومت پهلوی.

مقدمه

در چشم‌انداز پیچیده تکامل و تحول سیاسی، تأثیر متقابل بین نهادها و قواعد شناختی، یک عامل تعیین‌کننده حیاتی برای مشروعیت یک دولت و حکومت است. رابطه بین این دو رکن، جدول پیچیده باورهای اجتماعی، ساختارهای نهادی و تأثیر جمعی آن‌ها بر مشروعیت یک نظام سیاسی را توضیح می‌دهد.

این مقاله به بررسی این رابطه غامض می‌پردازد و بینش‌هایی را از تحولاتی که طی انقلاب۵۷ ایران رخ داده، استخراج می‌کند. این مطالعه موردی با تمرکز بر تغییر پارادایم از سلطنت پهلوی به استقرار جمهوری اسلامی، بینشی برای کشف چگونگی تلاقی پیکره‌بندی‌های نهادی و دگرگونی‌های قواعد شناختی که جوهر مشروعیت سیاسی را شکل می‌دهد، ارائه می‌کند.

دوران پهلوی با اقتدار متمرکز، زمینه‌ای را فراهم می‌کند که بر اساس آن می‌توان تحول نهادها و قواعد شناختی را بررسی کرد. فرسایش اعتماد اجتماعی، ناشی از نارضایتی‌ها از حکومت، تضادهای فرهنگی و نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی، زمینه را برای یک تحول انقلابی فراهم کرد که به دنبال بازتعریف پارادایم‌های حکمرانی است.

در میان این آشفتگی اجتماعی، انقلاب اسلامی به‌عنوان نیروی دگرگون‌کننده ظهور کرد و تحولی عظیم را در چارچوب‌های نهادی و باورهای اجتماعی موجب شد. سرنگونی حکومت پهلوی نه تنها به معنای تغییر در رهبری سیاسی، بلکه یک تجدید ساختار در مدل حکومتی، مبتنی بر اصول اسلامی بود.

مرکز این بررسی، نقش محوری قواعد شناختی است که به مثابه باورها، ارزش‌ها و روایت‌های اجتماعی غالب، زیربنای درک جمعی جامعه از اقتدار و حکومت را ایجاد می‌کند. انقلاب، پیام‌آور ظهور ارزش‌های جدید بود و ساختار هنجارهای اجتماعی و نهادهای سیاسی را تغییر داد و بدین ترتیب خطوط مشروعیت سیاسی در ایران را بازتعریف کرد.

در این روایت، آشکار می‌شود که همسویی بین ساختارهای نهادی و قواعد شناختی حاکم، نقشی محوری در اعطای مشروعیت به نظام‌های سیاسی ایفا می‌کند. ادغام اقتدار دینی در چارچوب حکومتی که نمونه آن ظهور جمهوری اسلامی است، بر اهمیت این همسویی در تحکیم مشروعیت یک نظم سیاسی جدید تأکید می‌کند.

این مقاله درصدد تشریح این پویایی‌های دگرگون‌کننده است و در پیچیدگی‌های چگونگی درهم‌تنیده شدن نهادها و قواعد شناختی و تأثیرگذاری بر مشروعیت ادراکی نظام‌های سیاسی تحقیق می‌کند. با کسب آموزه‌هایی که از دگردیسی تاریخی نظام ایران به دست می‌آیند، ما در پی آن هستیم که بینش‌های گسترده‌تری را در مورد پویایی گذارهای سیاسی و تأثیر آن بر بافت پیچیده مشروعیت سیاسی به دست آوریم.

در این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش اساسی هستیم که روابط متقابل قواعد شناختی و نهادها، چگونه با اثرگذاری بر مشروعیت و تحولات سیاسی، موجب انقلاب اسلامی ایران شد؟ پاسخ به این پرسش، موجب درک فرآیندها، رفتارها و پویایی‌های سیاسی رخ داده در انقلاب می‌شود. هدف این تحقیق بررسی نحوه تعامل قواعد شناختی با ساختارهای نهادی و ارتباط آن با مشروعیت سیاسی و همچنین درک پیچیدگی‌های تحولات سیاسی و وقوع انقلاب است.

با توجه به مسئله، نوع پژوهش حاضر توسعه‌ای است. به عبارت دیگر، توسعه دانش با توجه به ضعف‌هایی که در این حوزه به‌ویژه در علوم سیاسی وجود دارد، مدنظر نویسندگان مقاله بوده است. بر این اساس، روش پژوهش تفسیری-تحلیلی به‌عنوان مبنا قرارگرفته است. اطلاعات و داده‌های پژوهش نیز با بهره‌گیری از اسناد و منابع کتابخانه‌ای موجود جمع‌آوری شده است. روش تحقیق این مقاله، تحلیل کیفی است که ریشه در روایات تاریخی، ادبیات علمی و تحلیل‌های سیاسی-اجتماعی دارد. همچنین شایان ذکر است در این مقاله، از ابزارهای هوش مصنوعی نیز برای تبیین روابط بین مفاهیم مختلف کمک گرفته شده است. با بررسی دقیق اسناد تاریخی، آثار علمی و گفتمان‌های سیاسی-اجتماعی، درک جامعی از روابط متقابل بین نهادها، قواعد شناختی و تأثیر آن‌ها بر مشروعیت سیاسی در چارچوب انقلاب اسلامی ایران ایجاد می‌شود. این رویکرد کیفی امکان بررسی مسیر تاریخی را فراهم کرده و تکامل نهادهای سیاسی، باورهای اجتماعی و تأثیر جمعی آن‌ها بر مشروعیت سیاسی را تشریح می‌کند. استفاده از منابع داده‌های کیفی، بررسی عمیق پویایی‌های چندوجهی شکل‌دهنده دگرگونی‌های سیاسی را تسهیل می‌کند و بینش‌هایی را برای درک پیچیدگی‌های پارادایم‌های حکمرانی و باورهای سیاسی اجتماعی ارائه می‌دهد.

مفاهیم اصلی تحقیق

قواعد شناختی و نهادهای سیاسی دو مفهوم متمایز هستند، اما می‌توانند به طرق مختلف بر یکدیگر تأثیر بگذارند و با یکدیگر تعامل داشته باشند. قواعد شناختی به چارچوب‌های ذهنی، باورها و فرآیندهای فکری اطلاق می‌شود که افراد برای درک دنیای اطراف خود از آن‌ها استفاده می‌کنند. این قواعد از طریق جامعه‌پذیری، آموزش و تجربیات شخصی ایجاد می‌شوند. قواعد شناختی می‌توانند ادراکات، قضاوت‌ها و فرآیندهای تصمیم‌گیری ما را شکل دهند و شامل باورهای مبتنی بر قانونمندی‌های مشاهدات تجربی و همچنین باورها و نگرش‌های پذیرفته شده اجتماعی باشد. آن‌ها یک جنبه اساسی از تصمیم‌گیری فردی هستند و ارتباط نزدیکی با نهادها، تحولات سیاسی اجتماعی و اثرگذاری بر اهداف و انگیزه‌ها دارند(گرایف و موکیر،۲۰۱۶: ۴). در زمینه سیاست، قواعد شناختی نقش مهمی در شکل‌دهی نگرش‌ها، باورها و رفتارهای سیاسی دارند. قواعد شناختی افراد بر ایدئولوژی‌های سیاسی، وابستگی‌های حزبی و ترجیحات سیاسی آن‌ها تأثیر می‌گذارد.

قواعد و نهادهای شناختی مفاهیم مرتبطی هستند اما می‌توان بین آن‌ها در تعریف ایجاد تمایز کرد. . قواعد شناختی مبتنی بر باورها و نگرش‌های مشترک هستند و تصمیم‌گیری فردی را شکل می‌دهند. در مقابل، نهادها مجموعه گسترده‌تری از قواعد رسمی و غیررسمی را در برمی‌گیرند که رفتار انسان را در جامعه هدایت و محدود می‌کند، از جمله عناصر نظارتی، هنجاری و شناختی.

نهادهای سیاسی ساختارها، سازمان‌ها و سازوکارهای رسمی و غیر رسمی هستند که فرآیندهای سیاسی را در یک جامعه اداره و تنظیم می‌کنند. آن‌ها شامل سیستم‌هایی مانند قانون اساسی، قوه مقننه، قوه مجریه، دادگاه‌ها، احزاب سیاسی، گروه‌های ذینفع و نظام‌های انتخاباتی می‌شوند. نهادهای سیاسی چارچوبی را برای اتخاذ و اجرای تصمیمات جمعی، حفظ نظم اجتماعی و حل تعارضات فراهم می‌کنند (داگلاس نورث و دیگران، ۱۳۹۶: ۵۷).

نهادهای سیاسی می‌توانند به قواعد شناختی شکل دهند و یا از آن‌ها شکل بگیرند. آن‌ها بر نحوه مشارکت مردم در سیاست و تعامل با نظام سیاسی تأثیر می‌گذارند. در عین حال، قواعد شناختی می‌توانند توسعه و عملکرد نهادهای سیاسی را شکل دهند. قواعد شناختی افراد بر حمایت یا مخالفت آن‌ها با نهادهای سیاسی موجود و خواسته‌های آن‌ها برای تغییر نهادی تأثیر

می‌گذارد. قواعد شناختی همچنین می‌توانند بر نحوه تفسیر و پاسخ افراد به پیام‌ها، سیاست‌ها و اقدامات سیاسی تأثیر بگذارند.

علاوه بر این، نهادهای سیاسی می‌توانند قواعد شناختی موجود را از طریق سیاست‌ها، قوانین و مقررات خود تقویت یا به چالش بکشند. به عنوان مثال، ایجاد نهادهای فراگیر و مشارکتی می‌تواند قواعد شناختی متنوعی را در یک جامعه ترویج و تطبیق دهد و حکومت دموکراتیک را تقویت کند. برعکس، نهادهای اقتدارگرا ممکن است به دنبال تحمیل قواعد شناختی خاص برای حفظ کنترل و سرکوب مخالفت باشند.

تأثیر قواعد شناختی بر نهادهای سیاسی

قواعد شناختی که افراد و گروه‌ها دارند می‌توانند موجب شکل‌گیری و تکامل نهادها شوند. باورها، ایدئولوژی‌ها، هنجارهای فرهنگی و ارزش‌های مشترک بر تأسیس، طراحی و عملکرد نهادها تأثیر می‌گذارد. قواعد شناختی می‌توانند جرقه جنبش‌های سیاسی، تغییرات اجتماعی و مطالبات برای اصلاحات نهادی برای همسویی با چارچوب‌های شناختی در حال تکامل را برانگیزند.

ترجیحات سیاسی: قواعد شناختی بر ترجیحات و اولویت‌های سیاسی افراد تأثیر می‌گذارد. وقتی افرادی با قواعد شناختی مشابه گرد هم می‌آیند، ممکن است گروه‌های ذینفع یا احزاب سیاسی تشکیل دهند که از سیاست‌های خاص دفاع می‌کنند. این گروه‌ها می‌توانند بر دستور کار سیاست‌گذاری تأثیر بگذارند و فرآیند تصمیم‌گیری را در نهادهای سیاسی شکل دهند.

رفتار انتخاباتی: قواعد شناختی در شکل دادن به رفتار رأی‌دهندگان نقش دارند. قواعد شناختی مردم بر ادراک آن‌ها از نامزدهای سیاسی، احزاب و مسائل تأثیر می‌گذارد. این به نوبه خود بر رأی‌های انتخاباتی آن‌ها تأثیر می‌گذارد و می‌تواند بر ترکیب نهادهای سیاسی تأثیرگذار باشد.

مشارکت سیاسی: قواعد شناختی می‌توانند بر تمایل افراد به شرکت در فعالیت‌های سیاسی تأثیر بگذارند. افرادی که قویاً با چارچوب‌های شناختی خاصی هم ذات پنداری می‌کنند، ممکن است انگیزه بیشتری برای شرکت در فرآیندهای سیاسی، مانند رأی دادن، مبارزات انتخاباتی، یا پیوستن به گروه‌های حمایتی داشته باشند. این سطح از تعامل می‌تواند بر عملکرد و

مشروعیت نهادهای سیاسی تأثیر بگذارد (Lupia & McCubbins, 2009: 4).

تأثیر نهادهای سیاسی بر قواعد شناختی

نهادها با تعیین پارامترهایی که افراد در آن عمل می‌کنند تأثیر چشمگیری بر قواعد شناختی اعمال می‌کنند. نظام‌های آموزشی رسمی، چارچوب‌های قانونی و فرآیندهای جامعه‌پذیری کانال‌هایی هستند که از طریق آن‌ها نهادها، چارچوب‌های شناختی بازیگران سیاسی را شکل می‌دهند. برای مثال، یک نهاد دموکراتیک ارزش‌هایی مانند برابری، مشارکت و مسئولیت‌پذیری را ترویج می‌کند که ممکن است قواعد شناختی افراد را در مورد قدرت و حکومت شکل دهد(Pierson, 2000: 18).

جامعه‌پذیری و آموزش: نهادهای سیاسی، به‌ویژه سیستم‌های آموزشی، می‌توانند قواعد شناختی افراد را شکل دهند. برنامه درسی، روش‌های تدریس و ایدئولوژی‌های رایج در نهادهای آموزشی می‌تواند بر شکل‌گیری و تقویت چارچوب‌های شناختی خاص تأثیر بگذارد.

رسانه و ارتباطات: نهادهای سیاسی می‌توانند پلتفرم‌های رسانه‌ای را که نقش مهمی در شکل‌دهی افکار عمومی و قواعد شناختی دارند، کنترل و تحت تأثیر قرار دهند. رسانه‌ها، چه تحت کنترل دولتی و چه مستقل، می‌توانند اطلاعات و روایت‌هایی را منتشر کنند که قواعد شناختی موجود را تقویت یا به چالش می‌کشد.

چارچوب‌های حقوقی و قوانین: نهادهای سیاسی، چارچوب‌های قانونی را ایجاد می‌کنند که می‌تواند قواعد شناختی خاصی را پشتیبانی یا محدود کند. به عنوان مثال، قواعدی که از آزادی بیان، تجمع و ابراز نظر حمایت می‌کنند، می‌توانند طیف متنوعی از قواعد شناختی را در یک جامعه حمایت کنند. برعکس، رژیم‌های سرکوبگر ممکن است محدودیت‌هایی را بر چارچوب‌های شناختی خاصی اعمال کنند که منجر به محدودیت در آزادی بیان و فعالیت‌های سیاسی شود.

به‌طور خلاصه، قواعد شناختی و نهادهای سیاسی به هم مرتبط هستند. قواعد شناختی نگرش‌ها و رفتارهای سیاسی افراد را شکل می‌دهد، در حالی که نهادهای سیاسی چارچوبی را فراهم می‌کنند که در آن فرآیندهای سیاسی اتفاق می‌افتد. این تعامل پویا به شکل‌گیری چشم‌انداز سیاسی، گفتمان عمومی و جهت‌گیری سیاست‌گذاری کمک می‌کند. درک تأثیر متقابل بین

این دو عامل برای درک چگونگی عملکرد جوامع و چگونگی تکامل نظام‌های سیاسی در طول زمان ضروری است(Sniderman, P. M., & Theriault, 2004: 8).

نقش قواعد شناختی و نهادها در مشروعیت[1] رژیم‌های سیاسی

مشروعیت سیاسی یک مفهوم اساسی در علوم سیاسی و فلسفه است که به پذیرش و تصدیق اختیارات قانونی یک دولت برای حکومت بر یک نهاد سیاسی معین توسط مردم دلالت دارد. این مفهوم ریشه در این ایده دارد که قدرت سیاسی و حکمرانی باید برای مردمی که بر آن حکومت می‌کند قابل توجیه و پذیرفتن باشد. مشروعیت سیاسی به عنوان بستر یک نظام سیاسی باثبات و کارآمد عمل می‌کند.

مشروعیت سیاسی اغلب به اصل «رضایت حکومت شوندگان» وابسته است. همان‌طور که فیلسوف سیاسی جان لاک بیان کرد، مشروعیت زمانی به وجود می‌آید که اقتدار سیاسی از رضایت مردم ناشی شود (لاک، ۱۶۸۹). این رضایت می‌تواند از طرق مختلف از جمله انتخابات و فرآیندهای مشارکتی بیان شود.

در دموکراسی‌های مدرن، مشروعیت سیاسی با اصول دموکراتیک گره خورده است. توصیف معروف آبراهام لینکلن از دموکراسی به عنوان «حکومت مردم، توسط مردم، برای مردم» بر این ارتباط تأکید می‌کند (لینکلن، ۱۸۶۳). دولت‌های منتخب دموکراتیک عموماً مشروع‌تر دیده می‌شوند، زیرا اقتدار خود را از انتخاب آزاد و منصفانه شهروندان می‌گیرند.

فعل و انفعال پیچیده بین نهادها و قواعد شناختی یک عامل تعیین‌کننده حیاتی برای مشروعیت یا عدم مشروعیت یک رژیم سیاسی است. محققان به طور گسترده بررسی کرده‌اند که چگونه این رابطه پویا بر نحوه درک و ارزیابی افراد از دولت خود تأثیر می‌گذارد.

نقش قواعد شناختی در مشروعیت سیاسی

قواعد شناختی می‌توانند به طور چشمگیری بر نحوه درک و ارزیابی مردم از مشروعیت رژیم‌های سیاسی تأثیر بگذارند. یکی از راه‌های درک این رابطه از دریچه نظریه قرارداد اجتماعی است. به گفته فیلسوفانی مانند توماس هابز، جان لاک و ژان ژاک روسو، مشروعیت

1legitimacy

سیاسی از یک قرارداد اجتماعی ناشی می‌شود؛ توافقی فرضی بین افراد برای تشکیل دولتی که از حقوق آن‌ها محافظت کند و رفاه مشترک آن‌ها را تأمین کند. قواعد شناختی نقش مهمی در نحوه درک افراد از این قرارداد اجتماعی دارند. مردم ممکن است مشروعیت یک رژیم را بر اساس اینکه آیا معتقدند که بخشی از قرارداد اجتماعی خود را که توسط قواعد شناختی آن‌ها تعریف شده است، انجام می‌دهد یا خیر، ارزیابی کنند.

قواعد شناختی اغلب توسط عوامل فرهنگی و تاریخی شکل می‌گیرند. فرهنگ‌های مختلف ممکن است قواعد شناختی متمایزی داشته باشند که بر ادراکات آن‌ها از مشروعیت سیاسی تأثیر می‌گذارد. برای مثال، در برخی فرهنگ‌ها، احترام به اقتدار و ثبات ممکن است بسیار ارزشمند باشد، که منجر به پذیرش بیشتر رژیم‌های استبدادی شود. در مقابل، در فرهنگ‌هایی که بر حقوق فردی و ارزش‌های دموکراتیک تأکید دارند، قواعد شناختی ممکن است به ترجیح شکل‌های دموکراتیک‌تر حکومت منجر شود (Inglehart & Welzel, 2005: 23).

رسانه و محیط اطلاعاتی نیز نقش بسزایی در شکل دادن به قواعد شناختی و به تبع آن دیدگاه مردم نسبت به مشروعیت سیاسی دارند. دسترسی به اطلاعات و نحوه ارائه آن می‌تواند بر نحوه درک افراد از دولت خود تأثیر بگذارد. در جامعه‌ای با مطبوعات آزاد و منابع اطلاعاتی متنوع، مردم ممکن است قواعد شناختی متنوع‌تری داشته باشند و ممکن است نسبت به اقدامات دولت خود انتقاد بیشتری داشته باشند که به طور بالقوه بر مشروعیت آن تأثیر می‌گذارد(Iyengar & Hahn, 2009).

رهبران و رژیم‌های سیاسی می‌توانند به طور فعال قواعد شناختی را از طریق ارتباطات سیاسی شکل دهند. آن‌ها از لفاظی، تبلیغات و پیام‌رسانی برای تأثیرگذاری بر نحوه درک شهروندان از مشروعیت خود استفاده می‌کنند. رهبرانی که به طور مؤثر سیاست‌ها و اقدامات خود را در راستای قواعد شناختی رایج قرار می‌دهند، به احتمال زیاد توسط شهروندان خود مشروع دیده می‌شوند(Chong & Druckman, 2007: 117).

قواعد شناختی نیز در تعیین میزان اعتماد شهروندان به دولت خود نقش دارند. اعتماد عنصر اساسی مشروعیت سیاسی است. وقتی قواعد شناختی مردم را به اعتماد به دولتشان سوق می‌دهد، احتمال بیشتری دارد که آن را مشروع بدانند. با این حال، اگر قواعد شناختی شهروندان

را بدبین یا بی‌اعتمادتر کند، می‌تواند مشروعیت رژیم را از بین ببرد.

قواعد شناختی می‌تواند بر رفتار سیاسی، از جمله الگوهای رأی‌گیری و مشارکت در جنبش‌های سیاسی تأثیر بگذارد. زمانی که قواعد شناختی با مشروعیت یک رژیم همسو شود، شهروندان ممکن است از طریق اقدامات خود از آن رژیم حمایت کنند. برعکس، زمانی که قواعد شناختی به برداشت‌هایی از عدم مشروعیت منجر می‌شود، می‌تواند به مخالفت و اعتراض سیاسی دامن بزند(Blais et al., 2019: 3-5).

در نتیجه، قواعد شناختی نحوه درک و ارزیابی افراد از دولت خود را شکل می‌دهد و این ادراکات به نوبه خود بر ثبات و انعطاف رژیم‌های سیاسی تأثیر می‌گذارد. درک این رابطه برای سیاست‌گذاران ضروری است، زیرا بر اهمیت ارتباطات، جریان اطلاعات و عوامل فرهنگی در حفظ مشروعیت سیاسی در جوامع مختلف تأکید می‌کند.

رابطه بین نهادها و مشروعیت سیاسی

رابطه بین نهادها و مشروعیت سیاسی رژیم‌ها رابطه‌ای پیچیده و متقابل است. مشروعیت سیاسی به این باور و پذیرش در میان جمعیت اطلاق می‌شود که یک دولت یا رژیم دارای اختیار قانونی برای حکومت است. از سوی دیگر نهادها ساختارها و سازوکارهای رسمی هستند که از طریق آن‌ها قدرت سیاسی اعمال و تصمیمات در یک جامعه اتخاذ می‌شود. در اینجا، بررسی خواهیم کرد که چگونه نهادها می‌توانند مشروعیت سیاسی رژیم‌ها را افزایش یا کاهش دهند:

الف. حکومت و حاکمیت قانون

نهادهایی که از حاکمیت قانون حمایت و حکومت عادلانه را تضمین می‌کنند به مشروعیت یک رژیم کمک می‌کنند. هنگامی‌که نهادها به شکلی بی‌طرفانه عمل کنند، شهروندان بیشتر به اقتدار دولت اعتماد می‌کنند و آن را می‌پذیرند. برعکس، اگر نهادها فاسد، خودسرانه یا مستعد سوءاستفاده از قدرت باشند، می‌توانند مشروعیت یک رژیم را تضعیف کنند. وقتی شهروندان متوجه شوند که نهادها، حامی عدالت و حاکمیت قانون نیستند، مشروعیت دولت برایشان زیر سؤال می‌رود(Rothstein & Teorell, 2008).

ب .پاسخگویی و شفافیت

نهادهایی که پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری رهبران در قبال اقداماتشان را ترویج می‌کنند، به مشروعیت رژیم کمک می‌کنند. هنگامی‌که مکانیسم‌هایی برای کنترل و تعادل، نظارت و دسترسی به اطلاعات وجود داشته باشد، اعتماد عمومی به حکومت، تقویت می‌شود. اگر نهادها فاقد شفافیت و پاسخگویی باشند، ممکن است اعتماد به دولت از بین برود. هنگامی‌که شهروندان احساس کنند که رهبران در قبال اقدامات خود پاسخگو نیستند یا اینکه تصمیمات پشت درهای بسته گرفته می‌شود، مشروعیت حکومت با چالش مواجه می‌شود(Kaufmann & Kraay, 2002).

ج .نمایندگی و دموکراسی

نهادهایی که فرآیندهای دموکراتیک مانند انتخابات آزاد و عادلانه را تسهیل می‌کنند، می‌توانند مشروعیت یک رژیم را افزایش دهند. هنگامی‌که شهروندان در انتخاب رهبران خود نقشی دارند، اغلب منجر به پذیرش بیشتر اقتدار دولت می‌شود (Przeworski et al., 2000: 17). در مقابل، زمانی که نهادهای دموکراتیک تضعیف شوند یا اعتبار و سلامت انتخابات با تصور تقلب یا دست‌کاری در آن خدشه‌دار شود، اعتماد به دولت را از بین ببرد و مشروعیت رژیم کاهش می‌یابد(Hyde, 2011).

د .خدمات اجتماعی و رفاه

نهادهایی که به طور مؤثر خدمات اجتماعی ضروری را ارائه می‌کنند، مانند آموزش، مراقبت‌های بهداشتی و زیرساخت‌ها، می‌توانند مشروعیت یک رژیم را تقویت کنند. هنگامی‌که شهروندان بهبودهای ملموسی را در کیفیت زندگی خود می‌بینند، اغلب منجر به پذیرش بیشتر اقتدار دولت می‌شود. در عوض نهادهای شکست‌خورده‌ای که خدمات اولیه را ارائه نمی‌دهند یا اجازه فساد گسترده می‌دهند، می‌توانند منجر به نارضایتی شود. وقتی شهروندان احساس کنند که دولت از رفاه آن‌ها غفلت می‌کند، می‌تواند مشروعیت رژیم را تضعیف کند (Haggard & Kaufman, 2008: 8).

هـ. حل تعارض و ایجاد صلح

نهادهایی که موجب حل مناقشات و تسهیل صلح هستند، می‌توانند با رسیدگی موفق به درگیری‌های داخلی و ایجاد صلح، منجر به پذیرش بیشتر اقتدار دولت و افزایش مشروعیت یک رژیم شوند (Paris, 2004: 64). برعکس، زمانی که نهادها در حل منازعات یا پایان‌دهی به خشونت شکست می‌خورند، مشروعیت رژیم کاهش می‌یابد. درگیری داخلی طولانی‌مدت می‌تواند منجر به سرخوردگی و بی‌اعتمادی عمومی شود (Humphreys & Weinstein, 2008: 209).

چارچوب مفهومی برای تحلیل مشروعیت و تغییرات سیاسی

تغییرات سیاسی، از جمله وقوع انقلاب‌ها را می‌توان از طریق یک چارچوب مفهومی درک کرد که تعامل پیچیده بین قواعد شناختی، نهادها و تأثیر جمعی آن‌ها بر مشروعیت سیاسی رژیم‌های مختلف را بررسی می‌کند. این چارچوب بر رابطه پویا بین مبانی شناختی که باورهای اجتماعی را شکل می‌دهند و ساختارهای نهادی حاکم بر نظام‌های سیاسی تأکید می‌کند.

هسته اصلی این چارچوب، این درک است که قواعد شناختی، شامل باورها، ارزش‌ها و هنجارها و احساسات مشترک در یک جامعه، به عنوان پایه‌ای برای مشروعیت اقتدار سیاسی عمل می‌کنند. این قواعد شناختی، ادراکات افراد را در مورد مشروعیت رهبران و نهادهای سیاسی خود شکل می‌دهد. به نوبه خود، نهادها، که شامل ساختارهای رسمی و شیوه‌های غیررسمی هستند، نقش مهمی در حفظ و تقویت قواعد شناختی ایفا می‌کنند.

مشروعیت سیاسی، جزء کلیدی در درک ثبات رژیم‌ها، از همسویی قواعد شناختی با ساختارهای نهادی پدید می‌آید. هنگامی‌که نهادها به طور مؤثر قواعد شناختی حاکم را منعکس و تقویت می‌کنند، یک رژیم از مشروعیت بالاتری برخوردار می‌شود و ثبات و انسجام اجتماعی را تقویت کند. با این حال، زمانی که بین قواعد شناختی و ترتیبات نهادی گسست وجود داشته باشد، ممکن است بحران مشروعیت ایجاد شود و زمینه مساعدی برای تغییر سیاسی ایجاد شود.

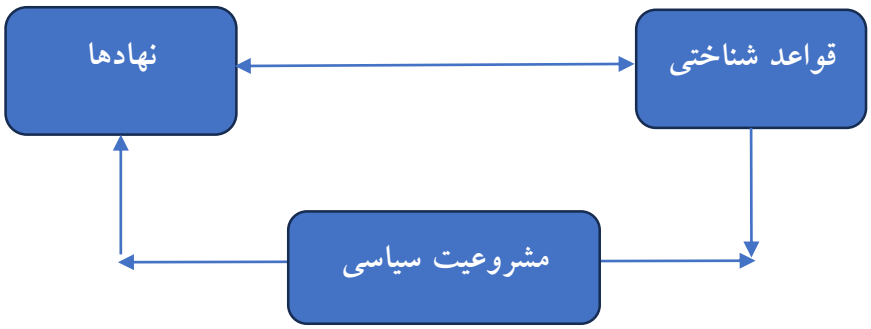
جنبش‌های انقلابی اغلب زمانی به وجود می‌آیند که بخش قابل‌توجهی از مردم یک ناهماهنگی اساسی بین قواعد شناختی خود و ساختار نهادی حاکم بر آن‌ها را درک کنند. این

ناهماهنگی می‌تواند توسط عوامل مختلفی از جمله نابرابری‌های اقتصادی، بی‌عدالتی اجتماعی یا سرکوب سیاسی ایجاد شود. انگیزه انقلابی زمانی پدیدار می‌شود که ناهماهنگی شناختی بیش از حد آشکار شود و منجر به طرد نظم نهادی موجود شود.

در بستر این چارچوب، مسیر تغییر سیاسی با رابطه دیالکتیکی بین نهادها و قواعد شناختی شکل می‌گیرد. ممکن است برای سازگاری در ساختارهای نهادی و رسیدگی به نارضایتی‌ها و خواسته‌های ناشی از حوزه شناختی، اصلاحات انجام شود. اما زمانی که چارچوب نهادی در برابر تغییر مقاوم است یا زمانی که اختلاف با قواعد شناختی غالب بسیار عمیق باشد، ممکن است انقلاب‌ها رخ دهند.

علاوه بر این، مفهوم مشروعیت سیاسی ثابت نیست و در طول زمان به موازات قواعد شناختی و نهادهای، دستخوش دگرگونی می‌شود. رژیم‌هایی که با انطباق نهادهای خود با قواعد شناختی در حال تکامل، با موفقیت این تغییرات را هدایت می‌کنند، می‌توانند مشروعیت خود را افزایش داده و ثبات را تضمین کنند. برعکس، رژیم‌هایی که در تطبیق خود شکست می‌خورند ممکن است مشروعیت خود را با چالش‌هایی مواجه کنند که به طور بالقوه منجر به تحولات انقلابی می‌شود.

به طور خلاصه، چارچوب مفهومی ارائه‌شده در اینجا بیان می‌کند که تغییرات سیاسی، از جمله انقلاب‌ها، توسط تعامل بین قواعد شناختی و نهادها هدایت می‌شوند که بر مشروعیت سیاسی، تأثیری حیاتی دارد. درک روابط متقابل این عناصر، بینش‌هایی را در مورد پویایی تحول سیاسی، انقلاب و عواملی که به ثبات یا تحول رژیم‌های مختلف کمک می‌کنند، فراهم می‌کند.

مطالعه موردی: انقلاب اسلامی ایران

در این بخش به عنوان مطالعه موردی به انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ و چگونگی تغییر نهادها و قواعد شناختی رژیم پهلوی می‌پردازیم. در طول دوره پهلوی، سطح زندگی همه طبقات به سبب رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری سنگین در زمینه رفاه عمومی و شبکه‌های ارتباطات، گسترش بهداشت عمومی، آموزش، امنیت اجتماعی و خدمات درمانی و حذف بسیاری از موانع سنتی مانع مشارکت زنان در زندگی اجتماعی، آموزش و اشتغال بهبود یافت. اما بسیاری از شکاف‌های پایدار توزیع منابع به قوت خود باقی ماند و رشد شتابان اقتصادی ۱۵ سال آخر حکومت پهلوی منجر به عمیق‌تر شدن نابرابری‌های اقتصادی در میان طبقات و مناطق شد. در اواخر دهه ۱۳۴۰، دستمزدهای بالاتر شهری صدها هزار نفر از روستاییان فاقد زمین را به دام شهرهای بزرگ انداخت، جایی که اغلب در حلبی‌آبادها و زاغه‌ها ساکن شدند. تباین آشکار بین فقر مطلق مهاجران جدید روستایی و سبک زندگی تجملاتی خانواده‌های مرفه شهری یکی از گرفتاری‌های دولت بود و به‌ویژه در تهران، تلاش مقامات شهرداری برای فیصله بخشیدن به مسئله زاغه‌ها منجر به درگیری‌هایی بین مهاجران فقیر و نیروهای امنیتی شد. نابرابری در مسکن، آموزش، تغذیه و دستیابی به خدمات بهداشتی و دیگر خدمات عمومی کماکان تداوم یافت و تفاوت بین مناطق و نواحی شهری و روستایی و به‌خصوص بین پایتخت و بقیهٔ کشور زیاد بود (اشرف و بنوعزیزی، ۱۳۷۱: ۱۱۸-۱۱۹).

با تشدید نارضایتی‌ها از حکومت پهلوی، جنبش‌های مختلف اپوزیسیون از جمله گروه‌های چپ و اسلام‌گرا رشد یافتند. رهبران مذهبی، به‌ویژه آیت‌الله خمینی، نقش مهمی در بسیج احساسات ضد حکومت، انتقاد از خودکامگی شاه و همسویی او با قدرت‌های غربی داشتند. حکومت پهلوی نیز برای سرکوب مخالفان سیاسی، دست به اقدامات سرکوبگرانه می‌زد. این امر به افزایش احساس نارضایتی و احساسات ضد حکومتی منجر شد و یک محیط سیاسی ناپایدار ایجاد کرد.

شناخت پیشینه تاریخی و پویایی حکومت پهلوی، زمینه لازم را برای درک عواملی که نارضایتی‌های منتهی به انقلاب اسلامی را دامن می‌زد، فراهم می‌کند. تنش بین تلاش‌های مدرن‌سازی، حکومت استبدادی و حفظ ارزش‌های سنتی، زمینه را برای دوره‌ای دگرگون در تاریخ ایران فراهم می‌کند.

تشکیلات نهادی سلسله پهلوی

در زمان رضاشاه و بعدها پسرش محمدرضا شاه، رژیم پهلوی قدرت را در نهاد سلطنت متمرکز کرد. سلطنت به طور فزاینده‌ای اقتدارگرا شد و نقشی محوری در ساختار نهادی ایفا کرد. شاه بر نهادهای کلیدی، از جمله ارتش و سازمان‌های اطلاعاتی، تسلط گسترده داشت. نهاد سلطنت هر دو قدرت نمادین و اجرایی را دارا بود و اقتدار را در دست پادشاه حاکم تثبیت می‌کرد.

شاه کنترل جدی بر فرآیندهای تصمیم‌گیری داشت. حکومت پهلوی برای حفظ و تداوم هژمونی خود به استبداد سنتی ایرانی متوسل شد و این نهاد کهن را که مشروطه تاب‌آوری آن را ربوده بود، قدرتمندتر از پیش زنده کرد. پس از جنگ و جدال‌های دراز دامنه انقلاب مشروطه امید میرفت که استبداد خشن دولتی از میان رفته باشد؛ ولی در عمل چنین نشد و همان‌گونه که مصدق در اعتراض به تغییر سلطنت پیش‌بینی کرده بود، با شاه شدن رضاخان و استقرار سلطنت پهلوی همه زحمت‌های مشروطه بر باد رفت؛ گویی از اساس مشروطه‌ای در میان نبوده است(حسینی‌زاده، ۱۳۸۹: ۱۱۵).

در حکومت پهلوی، نیروهای نظامی و امنیتی از ستون‌های حامی شاه بودند. نیروهای مسلح، مدرن و مجهز به تسلیحات پیشرفته شدند و از آن‌ها، بعضاً به عنوان ابزاری مهیب برای حفظ نظم و سرکوب مخالفان مورد استفاده قرار می‌گرفت. ساواک (سازمان اطلاعات و امنیت ملی)، به عنوان پلیس مخفی، نقش بسزایی در خاموش کردن صدای مخالفان داشت.

حکومت پهلوی یک سری اصلاحات اقتصادی را با هدف نوسازی اقتصاد ایران دنبال کرد. این اصلاحات شامل اصلاحات ارضی، پروژه‌های صنعتی سازی و تلاش برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی بود. نهادهای اقتصادی اغلب متمرکز بودند و دولت نقش برجسته‌ای در جهت‌دهی به سیاست‌های اقتصادی داشت. حکومت، سیاست‌های صنعتی سازی و مدرن‌سازی شتابانی را دنبال می‌کرد که اغلب به قیمت تعارض با اقشار و ارزش‌های سنتی تمام می‌شد.

حکومت پهلوی در تلاش برای نوسازی جامعه، اصلاحاتی آموزشی و فرهنگی نیز انجام داد. این اصلاحات با هدف سکولاریزاسیون و غرب‌گرایی، از جمله تغییراتی در نظام آموزشی به منظور همسویی آن با الگوهای غربی انجام شد. نهادهای مذهبی سنتی با چالش‌هایی مواجه بودند، زیرا حکومت به دنبال کاهش نفوذ روحانیون بر مسائل آموزشی و فرهنگی بود(دیوید مناشری، ۱۳۹۹).

رژیم پهلوی احزاب سیاسی را کنترل و دست‌کاری می‌کرد و پلورالیسم واقعی سیاسی را محدود می‌ساخت. سازمان‌های جامعه مدنی با محدودیت‌هایی مواجه بودند و صدای مخالف اغلب سرکوب می‌شد. تا سال ۱۳۵۳، محمدرضا شاه از نظام دوحزبی حمایت می‌کرد و احزاب پارلمانی وقت، متشکل از دو حزب حکومت ساخته بود که اعضای آن همگی از وفاداران سلطنت و شخص شاه بودند. اما در ۱۱ اسفند ۱۳۵۳ به دستور محمدرضا شاه، حزب رستاخیز ملت ایران به عنوان تنها حزب فراگیر و قانونی کشور اعلام‌شده و همه احزاب و سندیکاهای فعال در نظام شاهنشاهی ایران موظف شدند به حزب رستاخیز بپیوندند. این نظام در قدم بعدی، تمام کارمندان دولتی را مجبور به عضویت در حزب رستاخیز نمود (آبراهامیان،۱۳۷۷: ۵۴۱).

انسداد سیاسی حکومت پهلوی، به خصوص در اواخر آن، موجب شد تقاضاها و نیروهای سیاسی-اجتماعی، از ورود به سیستم باز بمانند، بحران‌های مختلف انباشته شوند و امکان اصلاحات از دست برود و میل به انقلاب در بین جریان‌های سیاسی و اقشار مختلف مخالف، فراگیر شود.

قواعد شناختی در حکومت پهلوی

حکومت پهلوی، هم در زمان رضاشاه و هم در زمان محمدرضا شاه پهلوی، به دنبال غلبه مجموعه‌ای از قواعد شناختی بود که هدف آن تغییر شکل باورها و ارزش‌های جامعه ایران در همسویی با تلاش‌ها برای تمرکز قدرت در نهاد سلطنت و تقدس بخشی به آن، مدرن‌سازی، سیاست‌های غرب گرایانه حکومت، ایدئولوژی‌های سکولار، باستان‌گرایی و سرکوب مخالفان بود. این امر منجر به شکاف بین نخبگان حاکم و مخالفان رو به ازدیاد، به‌ویژه در میان روحانیون مذهبی، گروه‌ها و روشنفکران چپ و جمعیت قابل‌توجهی از مردم شد.

حکومت پهلوی، به صورت آمرانه، سکولاریسم و غرب‌گرایی را به عنوان اجزای اصلی چارچوب شناختی خود ترویج می‌کرد. تلاش‌هایی برای معرفی شیوه‌های فرهنگی، مد و سبک زندگی غربی انجام شد و مروج این ایده بود کرد که مدرنیزاسیون به معنای پذیرش ارزش‌ها و هنجارهای غربی است(حسین خزایی، ۱۳۸۶: ۷).

تقلید از مظاهر غرب با استفاده از بخش‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها برای ادارات و سازمان‌های

دولتی و غیردولتی به شکل فزاینده‌ای افزایش یافت. به دنبال این اقدامات سعی می‌شد شهرها را به شکل و سبک غرب درآوردند و اصطلاحات غربی را به جای اصطلاحات سنتی و مذهبی مدنظر قرار دهند. اما شایان ذکر است که غرب‌گرایی در این دوره بیشتر متکی بر احساسات بود تا عقلانیت و به عبارت دیگر بر فرآیند اصطلاحات، عقلانیت چندان حکم‌فرما نبود(ریچارد کاتم، ۱۳۷۱: ۱۲).

فهم نادرست ماهیت و علل و عوامل مدرنیسم اروپایی تا آنجا تنزل کرده بود که معیار پیشرفت را در کلاه کلنی (شاپو)، کشف حجاب و حتی توالت فرنگی و وان حمام می‌دیدند، بنابراین مدرنیسم، تجددگرایی و غرب‌گرایی حالتی ظاهری داشت نه ریشه‌ای. در مجموع می‌توان گفت که رژیم پهلوی برنامه‌هایش را در جهت غرب‌گرایی و اخذ مدرنیسم طراحی و اجرا می‌کرد؛ زیرا تجددگرایی را به تغییر پوشاک مردان و زنان، نوگرایی صنعتی و ایجاد ارتش مدرن می‌دانست. مهم‌ترین گفتمان سیاسی مسلط در ایران عصر پهلوی همان گفتمان مدرنیسم مطلقه پهلوی بود. این گفتمان مجموعه‌ای از اجزای مختلف از جمله نظریه شاهی ایرانی، پاتریمونیالیسم سنتی، گفتمان توسعه، نوسازی به شیوه مدرنیسم غربی بود و خود در طی زمان ترکیبات بیشتری پیدا کرد. در این گفتمان بر اقتدارگرایی، اصلاحات از بالا، ناسیونالیسم ایرانی، مرکزیت سیاسی، مدرنیسم فرهنگی، سکولاریسم و توسعه صنعتی تأکید می‌شد(حسین بشیریه، ۱۳۸۱: ۶۸). البته غرب‌گرایی حکومت وقت صرفاً محدود به حوزه صنعتی و مظاهر فرهنگی بود و در عمل، در تقابل با ارزش‌های سیاسی مدرنیته، لیبرالیسم، دموکراسی و حقوق بشر پیش میرفت.

یکی دیگر از قواعد شناختی مورد تأکید حکومت پهلوی، احساسات قوی ناسیونالیسم ایرانی و تکیه بر هویت تاریخی ایران باستان بود. تلاشی برای ایجاد یک هویت ملی واحد و جدا از تعلقات مذهبی و ترویج چشم‌اندازی از ایران مدرن و مترقی صورت گرفت. اما ملی‌گرایی پهلوی، برخلاف ملی‌گرایی دموکراتیک رشد یافته در دوران مشروطه، نه بر پایه برابری آحاد ملت و شهروندان، بلکه مبتنی بر عظمت و تقدس نهاد سلطنت بود.

حکومت پهلوی از رسانه‌ها و تبلیغات تحت کنترل دولت برای انتشار روایت‌هایی استفاده می‌کرد که شاه و سیاست‌های حکومت را تجلیل می‌کرد. هدف این روایات ایجاد تصویری مثبت از دولت و در عین حال کم‌اهمیت و ضد ملی جلوه دادن مخالفت‌ها یا انتقادات بود.

قواعد شناختی در رژیم پهلوی به شکاف فزاینده بین الیت حاکم که بیشتر با ارزش‌های غربی همسو بودند و جمعیت وسیع‌تری که ارزش‌های سنتی و باورهای مذهبی عمیق‌تری داشتند، کمک کرد. این قواعد شناختی در شکل‌گیری ذهنیت اجتماعی در دوران پهلوی مؤثر بود. با این حال، آن‌ها همچنین باعث نارضایتی بخش‌هایی از مردم، به‌ویژه اقشار سنتی مذهبی شدند. این نارضایتی در نهایت به پایه‌های اجتماعی و ایدئولوژیک انقلاب اسلامی دامن زد، جایی که نفی قواعد شناختی حاکم نقش مهمی در بسیج مخالفان علیه رژیم پهلوی داشت.

بحران مشروعیت حکومت پهلوی بر اثر ناکارآمدی نظم نهادی و زوال قواعد شناختی

نهادهای سیاسی در دوران پهلوی، به‌ویژه در دوران سلطنت محمدرضا شاه پهلوی، با چالش‌های متعددی مواجه بودند که آن‌ها را ناکارآمد کرد. تمرکز قدرت در داخل سلطنت، کنترل‌ها و توازن‌ها را تضعیف کرد، قدرت را در دستان حاکم متمرکز کرد و مانع کثرت‌گرایی سیاسی شد. این تمرکز قدرت، صداهای بدیل را به حاشیه راند و منجر به فقدان نمایندگی و قطع ارتباط مردم با حکومت شد.

علاوه بر این، تحمیل سیاست‌های سکولار و غرب‌گرا با ارزش‌های مذهبی سنتی که عمیقاً در جامعه ایران ریشه دوانده بود، در تضاد بود. در کشورهای غربی، سکولاریسم اغلب به صورت ارگانیک و تدریجی در نتیجه فرآیندهای تاریخی، ایده‌های روشنگری و جدایی نهادهای مذهبی از امور سیاسی و حکومتی ظاهر شد و حامل قواعد شناختی در باب آزادی‌های مذهبی، تساهل و مدارا، حقوق فردی و بی‌طرفی دولت در امور مذهبی بود. اما سکولاریسم در ایران دوره پهلوی تا حد زیادی توسط مقامات حاکم و از بالا به پایین تحمیل‌شده و در پی کاهش نفوذ نهادهای مذهبی سنتی و روحانیون به منظور متمرکز کردن قدرت بود. این سیاست‌ها شامل اقدامات سرکوبگرانه از جمله سانسور، سرکوب مخالفان و محدودیت در فعالیت‌های مذهبی بود و درنتیجه با واکنش شدید گروه‌های مذهبی و جمعیت گسترده مردم مواجه شد. این اختلاف بین قواعد شناختی تحمیلی دولت و باورهای رایج اجتماعی نارضایتی را دامن زد و بحران مشروعیت را تشدید کرد.

ناکامی دولت در رسیدگی به نابرابری‌ها و نارضایتی‌های اجتماعی-اقتصادی در میان بخش‌های مختلف اجتماعی، اعتبار آن را بیشتر تضعیف کرد و به احساس ناامیدی فزاینده

کمک کرد. نهادهای سیاسی ناکارآمد، بحران قواعد شناختی را در جامعه ایران تشدید کردند. گسست بین سیاست‌های دولت و مطالبات مردم به شکاف فزاینده‌ای در مشروعیت سیاسی منجر شد و حکومت نیز برای رسیدگی به نارضایتی‌های اجتماعی و حفظ ثبات سیاسی ناموفق بود.

این بحران مشروعیت، همراه با تمایلات اقتدارگرایانه دولت و سرکوب مخالفان، به سرخوردگی جامعه دامن زد و زمینه مناسبی را برای ظهور قواعد شناختی جایگزین ایجاد کرد. شکست نهادهای مستقر در نمایندگی و پرداختن به مطالبات مردم، جستجوی چارچوب‌های شناختی جدیدی را که ریشه در ایدئولوژی‌های جایگزین، مانند اسلام‌گرایی، امت‌گرایی، و ضدیت با غرب داشت، سرعت بخشید.

دگرگونی نهادها در انقلاب

انقلاب اسلامی که در سال۱۳۵۶ آغاز شد و در سال ۱۳۵۷ به اوج خود رسید، تغییری بنیادین در چشم‌انداز سیاسی ایران را رقم زد. انقلاب پاسخی بود به نارضایتی‌ها از استبداد رژیم پهلوی، فساد محسوس و فرسایش ارزش‌های اسلامی.

نهادهای موجود مرتبط با رژیم پهلوی در پی انقلاب برچیده شدند که مهم‌ترین تغییر نهادی آن، سرنگونی سلطنت پهلوی بود و سپس با حمایت توده‌ای، از جمله گروه‌های مختلف مانند اقشار سنتی مذهبی، روحانیون، چپ‌ها و دانشجویان و... با محوریت رهبری آیت‌الله خمینی نظام جدیدی بر اساس اصول اسلامی ایجاد شد.

اصول و قوانین اسلامی، زیربنای هدایت ساختارهای نهادی شد. مفهوم حکومت اسلامی یا ولایت‌فقیه که توسط آیت‌الله خمینی مطرح شده بود، مرجعیت ولی‌فقیه (مقام رهبری) را بر مسائل سیاسی و مذهبی تثبیت کرد. در نتیجه انقلاب، نهادهای جدیدی ایجاد شد که اقتدار مذهبی و سیاسی را در هم آمیخت. این نهادها شامل نهادهایی مانند شورای نگهبان، مسئول اطمینان از سازگاری قوانین با شریعت اسلامی، و مجلس خبرگان، که رهبر را انتخاب و نظارت می‌کند، می‌شود.

گرچه روحانیون از نظر تاریخی در جامعه ایران چهره‌های تأثیرگذار بودند، اما انقلاب مشارکت آن‌ها را در تصمیم‌گیری‌های سیاسی رسمی کرد و قدرت سیاسی چشمگیر و نقش

ویژه به آنان در امر حکومت‌داری داد. انقلاب منجر به پیکربندی مجدد پویایی قدرت در جامعه ایران شد. روحانیت که قبلاً توسط رژیم پهلوی به حاشیه رانده شده بود، نفوذ و اقتدار زیادی بـه دست آورد و توازن قوا را در میان گروه‌های مختلـف اجتمـاعی تغییـر داد. نظام‌هـای حقـوقی و آموزشی نیز برای همسویی با موازین اسـلامی دسـتخوش اصـلاحاتی شـدند. قـوانین اسـلامی یـا شریعت، مبنایی برای قانون‌گذاری و رسیدگی‌های حقوقی قرار گرفت و هم بر قوه قضائیه و هم بر برنامه‌های درسی آموزشی تأثیر گذاشت.

تحولات پیروزی انقلاب، نیروهای مسلط جدیـد پسـا انقـلاب از جملـه رهبـری، شـورای انقـلاب و دولـت موقـت را بـر آن داشـت کـه بـه منظـور بـرآوردن نیازهـای خـود و حفـظ دستاوردهایشان به ایجاد نهادهای انقلابی اقدام نمایند. در این راستا یکسری نهادهـا بـا مسـئولیت به ظاهر معین و با ماهیت انقلابی شکل گرفتند. این نهادها که هرکدام برای حل معضل و چالش خاصی پدید آمده بودند به دو دسته تقسیم می‌شوند: دسته اول نهادهـایی بودنـد کـه نیـاز بـه آن طولانی تشخیص داده شد همانند سپاه پاسداران انقلاب اسـلامی، جهـاد سـازندگی، کمیتـه‌هـا و دادگاه‌های انقلاب و همچنین یکسری نهادهای دیگر که بعدها برخی تبدیل به وزارتخانه شدند. گروه دوم شامل سازمان‌هایی است که در رابطه با مسائل و مشکلات موقتی به وجود آمده و بـه منظور حل مقطعی این معضـلات تبلـور سـازمانی یافتنـد؛ هماننـد بنیـاد شـهید انقـلاب اسـلامی، بنیاد مهاجرین جنگ تحمیلی، سازمان بسیج اقتصادی، هیأت‌های هفت‌نفره تقسیم زمین (فرامـرز فخیمی، ۱۳۷۳: ۳-۸).

برخی از این نهادها با گذشت زمان و ساختارمندتر شدن نظام جمهوری اسلامی منحـل یـا در یکدیگر ادغام شدند. انحلال شورای انقـلاب پـس از تشـکیل مجلـس یـا ادغـام کمیتـه‌هـای انقلاب در نیروی انتظامی از جمله این موارد بود.

در مجموع، انقـلاب اسـلامی در ایـران چـارچوب نهـادی را عمیقـاً متحـول کـرد و نظـام سلطنتی سکولار را با نظام مبتنی بر حکومت اسـلامی جـایگزین کـرد. ایـن سـازمان‌دهی مجـدد نهادها منعکس‌کننده تغییر در ایدئولوژی کشور و تبدیل اصـول دینـی بـه سـاختارهای سیاسـی و اجتماعی بود که اساساً حاکمیت و ساختار اجتماعی ایران را تغییر داد.

دگرگونی قواعد شناختی در دوران انقلاب و پس از انقلاب

انقلاب، جرقه‌ای برای تجدید حیات ارزش‌های اسلامی در جامعه ایران بود. قواعد شناختی حاکم با تبدیل اصول دینی به حکومت، دستخوش دگرگونی عمیقی شدند. روایت رسمی سابق از سکولاریسم، با تأکید بر قوانین و اصول اسلامی تغییر کرد. این دگرگونی تأثیر بسزایی بر نحوه درک مردم از اقتدار و مشروعیت سیاسی داشت.

استقرار جمهوری اسلامی ایران تحت تأثیر ترکیب پیچیده‌ای از عوامل تاریخی، سیاسی، مذهبی و اجتماعی بود. در حالی که خلاصه کردن چنین رویداد چندوجهی در مجموعه‌ای از "قواعد شناختی اساسی" چالش‌برانگیز است، می‌توانیم برخی از عوامل کلیدی را که نقش مهمی داشتند، عنوان کنیم:

الف- حکومت دینی و ولایت‌فقیه

تئوکراسی[2] یا حکومت دینی، شکلی از حکومت است که در آن رهبران مذهبی یا نهادهای دینی دارای اقتدار سیاسی و مذهبی هستند. در نظام تئوکراتیک، اصول و باورهای دینی پایه و اساس قوانین و حکمرانی دولت است. این بدان معناست که تصمیمات، سیاست‌ها و قوانین حکومت بر اساس اصول یک دین یا آموزه دینی خاص هدایت می‌شود. در حکومت دینی، رهبران مذهبی اغلب نقش مهمی در شکل‌دهی و اجرای قوانین، اتخاذ تصمیم‌های سیاسی و حتی تصدی پست‌های بلندپایه دولتی ایفا می‌کنند. اقتدار رهبران دینی معمولاً از ادعای ارتباط آن‌ها با قدرت الهی یا درک عمیق آن‌ها از آموزه‌های دینی ناشی می‌شود(Miceli, 2014: 18).

قاعده شناختی بنیادینی که مبنای استقرار جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک تئوکراسی بود، اندیشه ایجاد حکومتی بر اساس اصول و آموزه‌های اسلامی بود. آیت‌الله روح‌الله خمینی، یکی از روحانیون برجسته شیعه، از تأسیس حکومتی اسلامی که از اصول اسلام در همه جنبه‌های حکومت پیروی کند، دفاع کرد. این ایده بر این باور بود که اسلام نه تنها باید زندگی شخصی افراد را هدایت کند، بلکه ساختار سیاسی کشور را نیز باید شکل دهد.

ایده ولایت‌فقیه که سابقاً در سنت فقهی شیعه نیز وجود داشته اما در حاشیه بود، در

2 theocracy

جلسات تدریس سال ۱۳۴۸ آیت‌الله خمینی در نجف عراق، دوباره در سیزده درس گفتار طرح‌شده و مکتوب آن با عنوان کتاب «ولایت‌فقیه: حکومت اسلامی» در انتشاراتی در بیروت چاپ و به ایران فرستاده شد(خمینی، ۱۳۹۴: ۱). ولایت‌فقیه نظریه‌ای در فقه شیعه است که طبق آن در زمان غیبت امام زمان، حکومت بر عهده و حق فقها و روحانیت شیعه است. ولایت‌فقیه بر اساس تعریف‌هایی که فقیهان از آن ارائه داده‌اند، به معنای سرپرستی، تسلط و تصرف مجتهد جامع‌الشرایط در امور دیگران و به عبارت دیگر، مدیریت جامعه اسلامی به‌منظور اجرای احکام اسلامی و تحقق ارزش‌های دینی است(منتظری، ۱۳۷۸: ۱۲۹).

البته ایده‌های مشابهی برای توجیه ایجاد حکومت روحانیون توسط سایر روشنفکران آن زمان نیز عنوان شده بود که شاخص‌ترین آن، طرح نظریه «امام و امت» در درس گفتارهای فروردین ۱۳۴۸ علی شریعتی در حسینیه ارشاد است که تحت همین عنوان چاپ شد. او در نفی در لیبرال دموکراسی و لزوم وجود رهبری ایدئولوژیک در این سخنرانی‌های خود بیان می‌کند: «برخی روشنفکران کلاسیک که هنوز قرن نوزدهمی فکر می‌کنند و هوای لیبرالیسم و دموکراسی غربی در دماغ دارند، بر من خرده گرفته‌اند که محکومیت شدید دموکراسی و دفاع از رهبری متعهد ایدئولوژیک -که سال‌هاست از آن دم می‌زنم و علی‌رغم روح حاکم بر روشنفکران و آزادی‌خواهان، رسماً عنوان کرده‌ام- تضعیف جبهه‌ای است که شعارش آزادی آرا و انتخابات آزاد است و توجیه نظام‌های غیر دموکراتیک و استبدادهای فردی... آنچه واقعیت دارد، صورت ظاهر نیست، حقیقت باطن است، برای محکومیت دیکتاتوری، ساده‌لوحانه است اگر به شعار دموکراسی امید بندند، فقط به این دلیل که دموکراسی و دیکتاتوری با هم شباهتی در ظاهر ندارند، و از «رهبری ایدئولوژیک» دم نزنیم، فقط به علت اینکه دیکتاتوری می‌تواند خود را در صورت رهبری نمایان سازد... . آنچه رهبری را از دیکتاتوری جدا می‌کند، فرم نیست، محتواست. واقعیت محسوس و آشکار اجتماعی است.» (شریعتی، ۱۳۸۸ : ۳۴۷).

ب- اندیشه‌ها و احساسات ضد غربی

میراث نفوذ غرب و بهره‌برداری تصور شده از منابع ایران توسط قدرت‌های خارجی، احساسات ضد غربی شدیدی را در بین ایرانیان ایجاد کرد. این احساسات به دلیل روابط

نزدیک شاه با ایالات‌متحده تقویت شد که به عنوان به خطر انداختن حاکمیت ایران تلقی می‌شد.

احساسات ضد غربی یا غرب‌ستیزی، به عنوان یکی از رویکردهای اساسی در میان روشنفکران و نخبگان با گرایش‌های مختلف، به عوامل گوناگونی برمی‌گردد که در تاریخ معاصر ایران شکل گرفته است. نگرانی‌ها و دیدگاه‌های گوناگونی نسبت به غرب و فرهنگ غربی در این دوران وجود داشته که هرکدام با توجه به شرایط زمانی و فضای سیاسی موجود در جامعه، متأثر از عوامل مختلفی بوده است.

در یک دوره، روشنفکران مشروطه‌خواه غرب را به‌عنوان تمدنی پیشرفته با مفاهیم آزادی، برابری، علم، فناوری و... شناخته بودند. رویارویی ایرانیان با غرب پس از جنگ‌های ایران و روسیه، تأثیرات گسترده‌ای بر بخش‌های مختلف جامعه ایران گذاشت. اما این تصویر از غرب در دهه ۴۰ با رشد ایده‌ها و جریان‌های ضد استعماری، تغییر کرده و جای خود را به رویکرد ضد غربی داد. پس از کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ که حکومت پهلوی به‌سوی استبداد گسترده‌تر حرکت کرد و به طور هم‌زمان رویکرد انحصاری غرب‌گرایی بر فضای سیاسی رسمی کشور غلبه یافت، در مقابل، در میان روشنفکران و مخالفان حکومت یک رویکرد کاملاً متفاوت و حتی در تضاد با دیدگاه غرب‌گرایانه‌ای که در فضای سیاسی حاکم بود، شکل گرفت. (سهرابی و صالحی نجف‌آبادی، ۱۳۹۷: ۲).

احمد فردید، یکی از شخصیت‌های برجسته دهه‌های ۴۰ و ۵۰ بود که نقش برجسته‌ای در تولید ایده‌هایی در ضدیت با تمدن غرب داشت. او به دوگانگی شرق و غرب اصرار داشت و بر لزوم کنار گذاشتن هستی‌شناسی و سبک زندگی غربی، تأکید می‌کرد. او معتقد بود وظیفه روشنفکران ایرانی، بازسازی ارزش‌های حقیقی اسلامی ایران است. (فردید، ۱۳۷۰، ۳۳).

در کتاب «غرب‌زدگی»، جلال آل‌احمد به نقد مدرنیزاسیون در ایران و حمله به جوانب زندگی مدرن می‌پردازد. او تصویری از جامعه‌ی ایران را ارائه می‌دهد که با بیماری فقدان اصالت و از دست دادن ارزش‌های معنوی روبرو است. روایت آل‌احمد از این وضعیت، نوعی ناامیدی از نگرش سیاسی روشنفکران ایرانی است. کتاب دیگر او به نام «در خدمت و خیانت روشنفکران»، به نقد تندتری از روشنفکران علاقه‌مند به مدرنیته در ایران، می‌پردازد (سهرابی و صالحی نجف‌آبادی، ۱۳۹۷: ۱۲).

آل‌احمد معتقد است، روحانیت ار نظر تاریخی، آخرین سنگرگاه مدافع در مقابل فرهنگی غرب است. هنگامی‌که در ۱۵ خرداد، اولین شورش سراسری توسط رهبران روحانیت شیعه علیه حکومت شاه شکل گرفت، بسیاری از مفاهیمی که آل‌احمد در غرب‌زدگی ارائه داده بود، در پیام‌های انقلابیون اسلامی مورد تأکید قرار گرفت (میرسپاسی، ۱۳۸۹: ۱۹۱).

اگرچه آل‌احمد به‌عنوان یکی از تأثیرگذارترین شخصیت‌های روشنفکری دهه ۱۳۴۰ شناخته می‌شود، علی شریعتی در دهه ۱۳۵۰ سطح تأثیر خود را گسترش داد و اندیشه‌های پیشینیان خود را در یک صورت‌بندی جدید ارائه کرد. شریعتی، به‌عنوان نزدیک‌ترین وارث آل‌احمد، پیرامون بحران هویت ایران در میان اندیشمندان مذهبی، به طرح بحث پرداخت (سهرابی و صالحی نجف‌آبادی، ۱۳۹۷: ۱۴).

شریعتی، تحت تأثیر گفتمان چپ و ازخودبیگانگی، باور داشت که ملت‌های جهان سوم تنها با بازگشت به ریشه‌های فرهنگی و ملی خود می‌توانند بر امپریالیسم و الیناسیون اجتماعی غالب شده و به سطحی از رشد و آگاهی دست یابند که بتوانند از فناوری‌های غربی بدون از دست دادن ارزش‌ها و عزت فرهنگی خود بهره ببرند (شریعتی، ۱۳۹۰: ۲۹).

به طور خلاصه، گفتمان پهلوی به مدت بیش از دو دهه با پیروی از غرب، در عرصه فرهنگ رسمی حکومت کرده و به عنوان یک تز، موقعیت مسلط و مهمی در جامعه به دست آورده بود. در مقابل، نیروهای اجتماعی مخالف، به‌طور مستقل و دور از صحنه سیاست رسمی، با یک روایت تفاوت با غرب در دهه‌های ۳۰ تا ۵۰ ادامه دادند. این نیروها، گفتمان‌های اجتماعی مخالف قدرت حاکم را با ایجاد یک آنتی‌تز در مقابل گفتمان رسمی، بازتولید کردند. سقوط حکومت پهلوی، فرصت مناسبی برای طرح یک گفتمان جدید و جایگزین در صحنه قدرت فراهم کرد (سهرابی و صالحی نجف‌آبادی، ۱۳۹۷: ۱۹).

در زمینه فرهنگ غیررسمی، یک آنتی‌تز، علیه قدرت حاکم شکل گرفته بود. گفتمان‌های اجتماعی مخالف، به روش‌های مختلفی از جمله روایت‌پردازی با تأکید بر تفاوت با غرب، مسیرهای جدیدی را پیش گرفتند. این گفتمان‌های اجتماعی مخالف، به دنبال بازتعریف مفاهیم هویتی جدید و منحصر به فرد بودند که موجب بازسازی مرزهای هویتی بین فرهنگ شرقی، در مقابل فرهنگ غربی شد (ادیب زاده، ۱۳۸۷).

ج- روحیه انقلابی و آرمان‌های اسلامی عدالت اجتماعی و حمایت از مستضعفین در مقابل مستکبرین

انقلاب ۱۳۵۷ ایران نقطه اوج سال‌ها اعتراض، تظاهرات و مخالفت علیه رژیم شاه بود. روحیه انقلابی در میان اقشار مختلف جامعه، اعم از دانشجویان، کارگران و رهبران مذهبی، برای خواستار تغییر و استقرار حکومت اسلامی گرد هم آمد.

ایده تأسیس جمهوری اسلامی نیز متأثر از میل به ایجاد جامعه‌ای عادلانه‌تر، منطبق بر اصول اسلامی بود. آموزه‌های اسلامی بر عدالت اجتماعی، توزیع مجدد ثروت و حمایت از حاشیه‌نشینان تأکید دارد که در میان بسیاری از ایرانیان که با نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی مواجه بودند، طنین‌انداز شد.

در سال‌های پیش از انقلاب، شریعتی تحت تأثیر گفتمان چپ همواره بر جمع‌گرایی تأکید داشت. تأکید شریعتی بی‌شک از اصول کلیت گرای اسلامی هم متأثر بود. او این اصول را وسیله رفع استضعاف از مستضعفین تفسیر می‌کرد، مفهومی قرآنی که شریعتی بیشتر سرمایه بیانی و سیاسی خود را به‌پای آن نهاد. از دیدگاه شریعتی واژه مستضعف جایگزینی بدیع برای واژه‌ای مثل پرولتاریا در جامعه آسیایی ایران با ساختارهای اقتصادی خاص خود بود و توانایی جذب توده‌ها با این زبان ساده به صورتی اعجاز آمیز نشان می‌داد که گفتمان اسلامی چقدر توانایی تأثیرگذاری زیادی بر توده مردم دارد (وحدت، ۱۳۸۳: ۲۱۷).

دل‌بستگی اصلی شریعتی ترویج یک گفتمان و ایدئولوژی برای یک جنبش اجتماعی توده مذهبی ایران بود وی با مفهومی که از عمل ارائه می‌دهد، ستون اصلی ایدئولوژی اسلام حقیقی خود را بنا می‌کند و به اسلام توده‌گرا مشروعیت می‌بخشد (میرسپاسی، ۱۳۸۹: ۲۱۹).

شریعتی با جذب دال‌هایی از گفتمان چپ و ریختن آن در قالب جدیدی دست زد و شکلی از گفتمان اسلامی را ارائه کرد که برای طبقه متوسط و تحصیل‌کرده ایرانی بیشترین جاذبه را داشت (صادقی و محمدی: ۱۳۹۴).

مفهوم و باور مبارزه برای مستضعفین توسط رهبران روحانی انقلاب اسلامی نیز بارها مورد تأکید قرار گرفته است. آیت‌الله خمینی در برهه انقلاب و بعد از پیروزی آن به دفعات در سخنرانی‌ها و نوشته‌های خود به حمایت از محرومان و مستضعفان اشاره کرده است. ایشان یک

سال پس از پیروزی انقلاب در پیامی با عنوان «قیام مستضعفین جهان علیه مستکبرین» خطاب به مسلمانان ایران و جهان بیان کردند: «ملت آزاده ایران اکنون از ملت‌های مستضعف جهان در مقابل آن‌هایی که منطقشان توپ و تانک و شعارشان سرنیزه است . کاملاً پشتیبانی می‌کند. ما از تمام نهضت‌های آزادی‌بخش در سرتاسر جهان که در راه خدا و حق و حقیقت و آزادی مبارزه می‌کنند پشتیبانی می‌کنیم.» (آیت‌الله خمینی،۱۳۷۴، ج ۱۱: ۲۵۹).

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز باور دفاع از مستضعفین جهان نمود داشته است. در مقدمه قانون اساسی آمده است: «قانون اساسی با توجه به محتوای انقلاب اسلامی که حرکتی برای پیروزی تمامی مستضعفین بر مستکبرین بود زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند. به‌ویژه در گسترش روابط بین‌المللی با دیگر جنبش‌های اسلامی و مردمی می‌کوشد تا راه تشکیل امت واحده جهانی را هموار کند و استمرار مبارزه در نجات ملل محروم و تحت ستم در تمامی جهان فراهم آید.» در اصل سوم بند ۱۶ قانون اساسی نیز آمده است که دولت جمهوری اسلامی برای رسیدن به اهداف خود موظف است سیاست خارجی کشور را طوری تنظیم نماید که بر اساس معیارهای اسلام ، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان باشد. همچنین در اصول ۱۵۲ و ۱۵۴ بر حمایت از حقوق همه مسلمانان و حمایت از مستضعفان جهان تأکید کرده است. اصل ۱۵۴ قانون اساسی: جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر از مبارزه حق‌طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین از جهان حمایت می‌کند.

د- امت گرایی

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، از جمله قواعد شناختی و دال‌های گفتمانی حکومت پهلوی، ملی‌گرایی و باستان‌گرایی بود که بعد از سقوط و شکست ساختار نهادی، آن نیز مانند سایر قواعد شناختی دیگر رژیم ساقط‌شده، افول کرده و جای خود را به ایده و قاعده شناختی امت گرایی در جمهوری اسلامی داد.

آیت‌الله خمینی در مورد ملی‌گرایی چنین نظری داشت: «... ملی‌گرایی برخلاف اسلام

است. اسلام آمده است که همه را یک نحو به آن نظر بکند، همه جوامع را. ملی‌گرایی این است که الآن در امریکا بین سیاه‌ها و سفید دارد واقع می‌شود... ملی‌گرایی این است که بعضی از این دولت‌های عربی می‌گویند عربیت و نه غیر. ملی‌گرایی این پان‌ایرانیسم است، این پان‌عربیسم است، این برخلاف دستور خداست و برخلاف قرآن مجید است».

روحانیون و نظریه‌پردازان انقلاب اسلامی، امت گرایی را که تأکید بر اجتماع مسلمانان جهان، فارغ از مرزهای بین‌المللی بود، جایگزین ملی‌گرایی کردند. بنیان‌گذار جمهوری اسلامی، آیت‌الله امام خمینی در فرصت‌های گوناگون، اندیشه‌های جهان‌وطنی خود را ابراز داشته است. ایشان هدف نهایی از استقرار حکومت اسلامی در ایران را امری فراتر از تغییر حکومت در ایران خوانده و تأکید نمودند که حکومت اسلامی در ایران باید زمینه‌ساز حکومت جهانی حضرت مهدی باشد. «مسئولان ما باید بدانند که انقلاب ما محدود به ایران نیست، انقلاب مردم ایران نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام به پرچم‌داری حضرت حجت است. انقلاب ما نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام، به پرچم‌داری حضرت حجت ارواحنا فداه است که خداوند بر همه مسلمانان و جهانیان منت نهد و ظهور فرجش را در عصر حاضر قرار دهد ... باید دولت جمهوری اسلامی تمامی سعی و توان خود را در اداره هرچه بهتر مردم بنماید، ولی این به آن معنا نیست که آن‌ها را از اهداف عظیم انقلاب، که ایجاد حکومت جهانی اسلام است، منصرف کند»(صحیفه نور، ج ۲۱: ۱۰۸-۱۰۷).

علی شریعتی نیز اجتماع مطلوب خود را امت می‌دانست:« ..امت جامعه‌ای است که در هیچ سرزمینی ساکن نیست. امت جامعه‌ای است که بر اساس هیچ پیوند خونی و خاکی استوار نیست. امت جامعه‌ای است که بر مبنای هیچ تشابهی در کار و شکل زندگی و درآمد شکل نیافته است. امت عبارت است از جامعه‌ای که افرادش، تحت یک رهبری بزرگ و متعالی، مسئولیت پیشرفت و کمال فرد و جامعه را با خون و اعتقاد و حیات خود حس می‌کنند و متعهدند که زندگی را نه «بودن» به شکل راحت، بلکه «رفتن» به‌سوی بی‌نهایت و به‌سوی کمال مطلق، دانایی مطلق، خودآگاهی مطلق، کشف و خلق مداوم ارزش‌های متعالی، نماندن در هیچ منزلی و شکلی و قالبی و شدن و همیشه شدن تکاملی انسانی و هجرت نهفته در عمق فطرت آدمی و شکوفایی در همه ابعاد گوناگون بشری تلقی کنند و بالاخره در جهت کمال‌های مطلق شدن و به‌سوی ارزش‌های متعالی رفتن» (شریعتی، ۱۳۸۸، مجموعه آثار ۲۶، تهران: نشر آزمون،

۵-۳۴۹).

سید محمد بهشتی نیز نظام سیاسی حاکم را نظام امت و امامت دانسته است: «نظام سیاسی اجتماعی جمهوری اسلامی نظام امت و امامت است و حق این است که با هیچ‌یک از این عناوینی که در کتاب‌های حقوق سیاسی یا حقوق اساسی آمده قابل تطبیق نیست. ... ما فکر می‌کنیم عنوان نظام ما باید نظام امت و امامت باشد. منتها، دراثنای انقلاب، چون این عنوان هنوز برای توده مردم روشن نبود، به عنوان شعار اول (حکومت اسلامی) انتخاب شد که بسیار هم خوب و گویا بود و سپس وقتی معلوم شد این نظام حکومتی رئیس‌جمهور هم دارد آن‌وقت گفته شد (جمهوری اسلامی). ولی نام راستین و کامل این نظام، نظام امت و امامت است»(بهشتی ، ۱۳۹۰، ص۳۸-۳۹).

با بررسی این تغییرات در نهادها و قواعد شناختی، می‌توان به پویایی‌هایی دست‌یافت که مشروعیت سیاسی حکومت پهلوی و جمهوری اسلامی تازه تأسیس را شکل داده است. تعامل بین این عناصر، رابطه پیچیده بین ساختارهای سیاسی و باورهای جمعی را که زیربنای درک جامعه از مشروعیت است، برجسته می‌کند.

تأثیر تغییر نهادی و شناختی بر مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی

تأثیر تغییرات نهادی و قواعد شناختی بر مشروعیت سیاسی به این امر اشاره دارد که چگونه تغییرات در چارچوب‌های ساختاری (نهادها) و باورهای اجتماعی (قواعد شناختی) بر مشروعیت یک سیستم سیاسی یا حکومت تأثیر می‌گذارد. در مورد انقلاب ۵۷ ایران، این تغییرات، پیامدهای مهمی بر مشروعیت رژیم پهلوی و جمهوری اسلامی تازه تأسیس داشت.

استقرار جمهوری اسلامی، شکل جدیدی از مشروعیت سیاسی با تلفیق اصول اسلامی در حاکمیت را برساخت. این امر در بخش زیادی از جامعه که به مرجعیت هویت و امر دینی اهمیت می‌دادند و به دنبال جایگزینی برای رژیم سکولار پهلوی بودند، پذیرفته شد. تغییر قواعد شناختی به سمت تأکید بر ارزش‌ها و مبانی اسلامی، به همراه گنجاندن نهادهای دینی در ساختار حکومتی، اقتدار سیاسی و مشروعیت حکومت جدید را تقویت کرد. همسویی تغییرات نهادی با باورهای اجتماعی به درک مشروعیت در میان بخش زیادی از جمعیت کمک کرد.

مفهوم ولایت‌فقیه، رهبر را به عنوان یک شخصیت محوری برای هدایت دینی و سیاسی

معرفی کرد. اقتدار مقام رهبری که ریشه در مشروعیت دینی داشت، در تحکیم قدرت و حفظ مشروعیت در نظام جدید نقش اساسی داشت. انقلاب اسلامی موازنه قدرت را تغییر داد و آن را از نخبگان سکولار، به نفع رهبران مذهبی و حامیان آن‌ها تغییر داد. این توزیع مجدد قدرت بر درک مشروعیت، به‌ویژه در میان کسانی که از ایدئولوژی اسلامی انقلاب حمایت می‌کردند، تأثیر گذاشت.

دگرگونی قواعد شناختی منجر به تغییر ایدئولوژیک شد و اهمیت دین را در حکومت و هنجارهای اجتماعی بالا برد. این تغییر ادراک مشروعیت را با همسو کردن تغییرات نهادی با باورهای رایج اجتماعی وقت، تحت تأثیر قرارداد. روایات دینی و حافظه جمعی مرتبط با انقلاب و استقرار جمهوری اسلامی در شکل‌گیری تصورات مربوط به مشروعیت نقش داشته است. روایت قیام مردمی علیه رژیم سکولار و سرکوبگر، مشروعیت حکومت جدید را در نزد بسیاری از ایرانیان تقویت کرد.

نتیجه‌گیری

مطالعه روابط متقابل بین نهادها و قواعد شناختی، موجب درک عمیقی از چگونگی تکامل مشروعیت سیاسی و شکل دادن به لحظات دگرگون‌کننده تاریخ می‌شود. مطالعه موردی انقلاب اسلامی ایران، با ترسیم تغییر از سلطنت پهلوی به استقرار جمهوری اسلامی، پویایی پیچیده موجود را به‌وضوح نشان می‌دهد.

تحول قواعد شناختی از دوران انقلاب مشروطه تا دوره پهلوی و دگرگونی آن‌ها در طول انقلاب اسلامی ایران، تحولی عمیق در باورهای سیاسی-اجتماعی را در برمی‌گیرد که در نهایت بر خط سیر حکومت و مشروعیت سیاسی تأثیر می‌گذارد. قواعد شناختی برخاسته از انقلاب مشروطه، همچون میل به پیشرفت، دموکراسی، ملی‌گرایی مبتنی بر برابری شهروندان و تقدس زدایی از نهادهای قدرت، نویدبخش حرکت به‌سوی جامعه‌ای فراگیر و مترقی بود. با این حال، با ورود ایران به دوران سلطنت پهلوی، این آرمان‌ها دستخوش دگرگونی شده و پارادایم‌هایی را پدید آوردند که مشخصه آن، تقدس بخشی مجدد به قدرت نهاد سلطنت، باستان‌گرایی و ناسیونالیسم متکی بر پادشاهی، سکولاریسم آمرانه، غرب‌گرایی در ظواهر، پسرفت از فرآیندهای دموکراتیک و... بود.

ساختار نهادی حکومت پهلوی که مشخصه آن اقتدار متمرکز بود، در حفظ مشروعیت سیاسی موفق نشد. از دست دادن اعتماد عمومی به دلیل اعمال استبدادی، نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی، ادراک فساد گسترده و به حاشیه راندن قهری ارزش‌های سنتی، راه را برای رشد میل اجتماعی به تغییر ساختار سیاسی، هموار کرد.

در این پس‌زمینه، انقلاب اسلامی به‌عنوان یک بزنگاه تاریخی ظهور کرد و هم نهادها و هم قواعد شناختی را تغییر داد. سرنگونی رژیم سلطنتی و ظهور جمهوری اسلامی موجب تحولی عمیق شد که در پی آن باورهای دینی در شکل دادن به ساختارهای نهادی، همسویی با باورهای رایج اجتماعی و مشروعیت بخشیدن به نظام جدید، نقشی جدی ایفا کرد.

این تحول شاهد بازتعریف اقتدار سیاسی بود که به موجب آن، روحانیون مذهبی نقش‌های برجسته‌ای را در حکومت کسب کردند. آمیختگی مرجعیت دینی با نهادهای سیاسی، که نمونه برجسته آن مفهوم ولایت‌فقیه است، مشروعیت جمهوری اسلامی را در میان اقشار سنتی و مذهبی جامعه تقویت کرد و تقدسی دینی برای نهادهای سیاسی جدید به وجود آورد. در تقابل با ارزش‌ها و قواعد شناختی حکومت سابق که اینک طاغوت خوانده می‌شد، پارادایم‌هایی چون امت گرایی، غرب‌ستیزی، سنت‌گرایی، حمایت از مستضعفین در مقابل مستکبرین، غلبه یافت.

در پایان قابل ذکر است، پرداختن به تعامل پیچیده بین نهادها، قواعد شناختی، و مشروعیت سیاسی در بستر انقلاب اسلامی ایران، مسیر کاوش‌های بیشتری را نیز برای ما فراهم می‌کند. یکی از این موضوعات می‌تواند بررسی تحول نهادهای سیاسی و قواعد شناختی در جمهوری اسلامی ایران و تأثیر پویای آن‌ها بر مشروعیت سیاسی و روابط قدرت درون نظام باشد. بررسی چگونگی تکامل این نهادها از زمان انقلاب، سازگاری با تغییرات اجتماعی، تعدیل اصول دینی با شرایط جدید و نقش تأثیرات خارجی، یک افق تحقیقاتی مفید را ارائه می‌دهد.

منابع

آبراهامیان، یرواند.(۱۳۷۷). *ایران بین دو انقلاب*. ترجمه: احمد گل‌محمدی و محمدابراهیم فتاحی. تهران: نشر نی.

ادیب‌زاده، مجید.(۱۳۸۷). *زبان، گفتمان و سیاست خارجی دیالکتیک بازنمایی از غرب در جهان نمادین ایرانی*. تهران: نشر اختران.

اشرف و بنوعزیزی.(۱۳۸۸). *طبقات اجتماعی، دولت و انقلاب در ایران*. تهران: نشر نیلوفر

آل‌احمد، جلال. (۱۳۵۶). *غرب‌زدگی*. تهران: رواق.

آل‌احمد، جلال. (۱۳۵۷). *در خدمت و خیانت روشنفکران*. تهران: خوارزمی.

بشیریه، حسین. (۱۳۸۸). *موانع توسعه سیاسی در ایران*. تهران: نشر گام نو.

حسینی‌زاده، محمدعلی. (۱۳۸۹). *اسلام سیاسی در ایران*. قم : انتشارات دانشگاه مفید.

داگلاس نورث و دیگران(۱۳۹۶). *خشونت و نظم‌های اجتماعی*. ترجمه: جعفر خیرهواهان و رضا مجیدزاده. تهران: انتشارات روزنه.

سهرابی و صالحی نجف‌آبادی.(۱۳۹۷). دلایل هژمونیک شدن گفتمان غرب‌ستیزی در میان روشنفکران ایران، دهه ۴۰ و ۵۰. *علوم سیاسی*، پاییز ۱۳۹۷.

شریعتی، علی.(۱۳۹۳). *امت و امامت*. تهران: سپیده باوران.

شفیعی‌فر، محمد. (۱۳۹۳). *انقلاب اسلامی؛ ماهیت، زمینه‌ها و پیامدها*. تهران: دفتر نشر معارف.

کاتم، ریچارد. (۱۳۷۱). *ناسیونالیسم در ایران*. تهران: نشر کویر.

مناشری، دیوید. (۱۳۹۷). *کتاب نظام آموزشی و ساختن ایران مدرن*. تهران: نشر حکمت سینا

میرسپاسی، علی. (۱۳۸۶). *روشنفکران ایران*. تهران: نشر توسعه.

میلانی، عباس.(۱۳۷۸). *تجدد و تجدد ستیزی در ایران*. تهران: نشر آتیه.

References

Achen, C. H., & Bartels, L. M. (2016). *Democracy for Realists: Why Elections Do Not Produce Responsive Government*. Princeton University Press.

Aronson, E. (1969). The Theory of Cognitive Dissonance: A Current Perspective. In *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 4, pp. 1–34). Academic Press.

Baddeley, A. D. (2012). *Working memory: theories, models, and controversies*. Annual review of psychology.

Barthes, R. (1974). *S/Z. Editions du Seuil*.

Beetham, D. (1991). *The Legitimation of Power*. Palgrave Macmillan.

Blais, A., Gidengil, E., Nevitte, N., & Nadeau, R. (2019). *Cognitive Mobilization and Voting Behavior: A Comparative Study*. Oxford University Press.

Brehm, J. W. (1966). *A Theory of Psychological Reactance*. Academic Press.
Bruner, J. (1990). *Acts of meaning*. Harvard University Press.
Campbell, A. (1965). Ethnocentrism of Discontent. *The Public Opinion Quarterly,* 29(2), 183-204.
Chong, D., & Druckman, J. N. (2007). Framing Theory. *Annual Review of Political Science*, 10, 103-126.
Coronel, J. C., & Bucy, E. (2020). *A Cognitive Neuroscience Perspective on Political Knowledge, Misinformation, and Memory for "Facts*." In The Handbook of Communication Science and Biology.
Festinger, L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance*. Stanford University Press.
Fisher, W. R. (1984). Narration as a human communication paradigm: The case of public moral argument. *Communication Monographs*, 51(1), 1-22.
Fiske, S. T. (2010). *Interpersonal stratification: Status, power, and subordination*. In S. T. Fiske, D. T. Gilbert, & G. Lindzey (Eds.), Handbook of social psychology (Vol. 2, pp. 941-982). Wiley.
Greif, A., & Mokyr, J. (2017). Cognitive rules, institutions, and economic growth: Douglass North and beyond. *Journal of Institutional Economics, 13*(1), 25-52. doi: 6
Hobsbawm, E. J. (1994). *Age of Extremes: The Short Twentieth Century, 1914-1991*. Vintage.
Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge University Press.
Iyengar, S., & Hahn, K. S. (2009). Red Media, Blue Media: Evidence of Ideological Selectivity in Media Use. *Journal of Communication*, 59(1), 19-39.
Jost, J. T. (2006). The end of the end of ideology. *American Psychologist*, 61(7), 651-670.
Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.
Kunda, Z. (1990). The case for motivated reasoning. *Psychological Bulletin*. 108 (3): 480–498.
Lodge, M., & Taber, C. S. (2013). *The Rationalizing Voter*. Cambridge University Press.
Lupia, A. (2016). *Uninformed: Why people seem to know so little about politics and what we can do about it*. Oxford University Press.
Lupia, A., & McCubbins, M. D. (Eds.). (2009). *Elements of Reason: Cognition, Choice, and the Bounds of Rationality.* Cambridge University Press.
Nickerson, R. S. (1998). Confirmation bias: A ubiquitous phenomenon in many guises. *Review of General Psychology*, 2(2).
Patrikarakos, D. (2017). *War in 140 Characters: How Social Media Is Reshaping Conflict in the Twenty-First Century.* Basic Books.
Pierson, P. (2000). Increasing Returns, Path Dependence, and the Study of Politics. *American Political Science Review*, 94(2), 251-267.

Roese, N. J., & Vohs, K. D. (2012). Hindsight Bias. *Perspectives on Psychological Science*, 7(5), 411-426.

Singer, P. W., & Brooking, E. T. (2018). *LikeWar: The Weaponization of Social Media*. Houghton Mifflin Harcourt.

Sniderman, P. M., & Theriault, S. M. (2004). *The Structure of Political Argument and the Logic of Issue Framing*. In D. O. Sears, L. Huddy, & R. Jervis (Eds.), Oxford Handbook of Political Psychology (2nd ed., pp. 383-408). Oxford University Press.

Sunstein, C. R. (2017). *Republic: Divided democracy in the age of social media*. Princeton University Press.

Tajfel, H. (1978). *Social categorization, social identity and social comparison*. In H. Tajfel (Ed.), Differentiation Between Social Groups: Studies in the Social Psychology of Intergroup Relations (pp. 61–76). Academic Press.

Turner, J. C. (1982). *Towards a cognitive redefinition of the social group*. In H. Tajfel (Ed.), Social Identity and Intergroup Relations (pp. 15–40). Cambridge University Press.

Tversky, Amos; Kahneman, Daniel (1981). The Framing of Decisions and the Psychology of Choice. *Science*. 211 (4481): 453–58.

Van Bavel, J. J., & Pereira, A. (2018). The partisan brain: An identity-based model of political belief. *Trends in Cognitive Sciences*, 22(3), 213-224

Westen, D. (2007). T*he Political Brain: The Role of Emotion in Deciding the Fate of the Nation*. PublicAffairs.

Wiley. Jost, J. T. (2006). The end of the end of ideology. *American Psychologist*, 61(7), 651-670.

Wood, M. J., Douglas, K. M., & Sutton, R. M. (2012). Dead and alive: Belief in contradictory conspiracy theories. *Social Psychological and Personality Science*, 3(6), 767-773.

Worth, S. E. (2014). *The social construction of self: The role of narrative identity*. In J. D. Wright (Ed.), International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (2nd ed., Vol. 21, pp. 445-451).

Worth, S. E. (2014). *The social construction of self: The role of narrative identity*. In J. D. Wright (Ed.), International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (2nd ed., Vol. 21, pp. 445-451). Elsevier.

Translated References into English

Abrahamian, E. (1998). *Iran between two revolutions* (A. Golmohammadi & M. E. Fattahi, Trans.). Tehran: Ney Publication. [In Persian]

Adibzadeh, M. (2008). *Language, discourse, and foreign policy: The dialectic of representation of the West in the Iranian symbolic world*. Tehran: Akhtaran Publication. [In Persian]

Ashraf, A., & Banuazizi, A. (2009). *Social classes, the state, and revolution in Iran*. Tehran: Niloufar Publication. [In Persian]

Al-e Ahmad, J. (1977). *Gharbzadegi (Westoxication)*. Tehran: Ravaq Publication. [In Persian]

Al-e Ahmad, J. (1978). *On the service and betrayal of intellectuals*. Tehran: Khwarizmi Publication. [In Persian]

Bashiriyeh, H. (2009). *Obstacles to political development in Iran*. Tehran: Gam-e No Publication. [In Persian]

Hosseinizadeh, M. A. (2010). *Political Islam in Iran*. Qom: Mofid University Press. [In Persian]

North, D. C., Wallis, J. J., Webb, S. B., & Weingast, B. R. (2017). *Violence and social orders* (J. Kheirekhahan & R. Majidzadeh, Trans.). Tehran: Roozaneh Publication. [In Persian]

Sohrabi, M., & Salehi Najafabadi, M. (2018). Hegemonic causes of the anti-Western discourse among Iranian intellectuals during the 1960s and 1970s. *Journal of Political Science*, Autumn Issue. [In Persian]

Shariati, A. (2014). *Ummah and Imamate*. Tehran: Sepideh Bavaran Publication. [In Persian]

Shafiei-Far, M. (2014). *The Islamic Revolution: Nature, contexts, and consequences*. Tehran: Daftar-e Nashr-e Maaref. [In Persian]

Cottam, R. W. (1992). *Nationalism in Iran*. Tehran: Kavir Publication. [In Persian]

Menashri, D. (2018). *Education and the making of modern Iran*. Tehran: Hekmat Sina Publication. [In Persian]

Mirsapasi, A. (2007). *Iranian intellectuals*. Tehran: Tose'eh Publication. [In Persian]

Milani, A. (1999). *Modernity and anti-modernity in Iran*. Tehran: Atieh Publication. [In Persian]